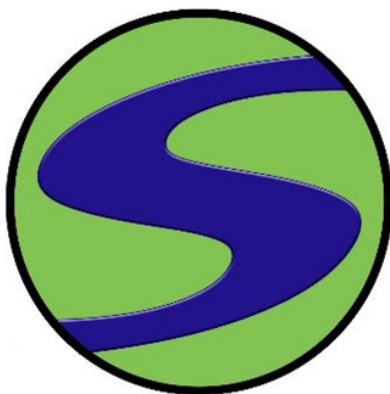

Projektrapport Ståstorpsåprojektet fas 3

STÅSTORPSÅN

Havs
och Vatten
myndigheten

Länsstyrelserna

Ståstorpsån Ekonomisk Förening
Vannhögsgatan 9
231 66 Trelleborg

Ståstorpsån Ekonomisk Förening

Ståstorpsån Ekonomisk Förening (SEF) är en markägarförening med både markägarmedlemmar längs med bäcken och stödmedlemmar. Syftet med föreningen är utföra olika typer av fiske- och vattenvårdsåtgärder i och längs bäcken för att gynna vattenkvalitén, den biologiska mångfalden, minska översvämningsrisken med mera. Genom åren har SEF arbetat i olika faser och där man kunnat ta ett helhetsgrepp runt en längre sträcka av bäcken för att kunna utföra större åtgärder. Denna projektrapport rör fas 3 av Ståstorpsåprojektet.

Föreningen består av en styrelse, ett 30-tal medlemmar samt en anställd projektledare. Projektledarens roll är att se till att åtgärderna blir genomförda men även redovisa vad som sker till medlemmar och styrelse. Under fas 3 har Sportfiskarna varit anställd projektledare genom både Ebbe Berglund och Julius Jarving Ohlsson.

Föreningen har regelbundna styrelsemöte och årsmöten där man gå igen vad som genomförts och vilka planer för framtida projekt och åtgärder som finns.

Ändringar inom projektet:

- Projektet förlängdes med 1 år från oktober 2023 till oktober 2024.
- 480 meter planerade tvåstegsdike utgår ur projektet.
- Projektet får extramedel på grund av befarade ökade kostnader.
- Projektet får godkänt att lägga kostnader på att fixa tvåstegsdiken och sänkning av intagsrör till kommunens våtmarksområde, STÅSTORP 3:1 och TRELLEBORG VÄSTERVÅNG 2:25.

Projektets syfte och mål

Syftet med projektet har varit att fortsätta genomföra ett konkret, åtgärdsbaserat och verkningsfullt vattenvårdsprojekt där markägarna tillsammans med andra berörda tar ett helhetsgrepp om Ståstorpsåns avrinningsområde. Samtidigt som det underlättar markägarnas skötsel av ån väntas det ge samhället betydande miljövinster.

Det konkreta målet var att anlägga/restaurera tre våtmarker med en våtmarksyta på 7,2 ha och en vattenyta på 3,65 ha samt anläggandet av tvåstegsdike/kantavplaning 450 meter tvåstegsdike/kantavplaning enligt det nya beslutet (det tidigare beslutet gällde 930 meter tvåstegsdike/kantavplaning). Projektet skulle, enligt beslutet, öka näringsretentionen med 2 799 kg N per år/ha och 310 kg P per år/ha.

Åtgärder fas 3

Klörup 20:1

Sensommaren 2022 genomfördes en rensning av en våtmark och en vik (Klörup 20:1) inom ett större våtmarksområde kallat Åmossarna i de övre delarna av Ståstorpsåns avrinningsområde. Syftet med åtgärderna var att rensa bort vass, sediment och annan vegetation för att förhindra ytterligare igenväxning av våtmarken. Med hjälp av en grävmaskin med lång arm togs växtligheten (framför allt bladvass och kaveldun) bort runt hela området. Man försökte även få bort rötterna för att förhindra snabb återväxt. En igenväxt våtmark är sämre på att ta upp näringsämnen och skapar också sämre förutsättningar för vissa rovfiskars reproduktion. Gäddan är en viktig fisk i Åmossarna, framför allt för att hålla nere bestånden av vitfisk (braxen, sutare, mört osv). För mycket bottenätande vitfiskar skapar också ökade näringsutsläpp. Att ta bort stora mängder vass kan också minska översvämningssproblematiken i Ståstorpsån då vattnet får mer utrymme under höga flöden. Massorna som grävdes upp lades på kompostering i cirka ett år innan de spreds ut på åkrarna intill. Cirka 100 meter kantavplaning genomfördes också i bäcken mellan den största Åmossen i systemet och Åmossen som blev restaurerad. Projekteringen av åtgärden genomfördes av föreningen själva och ingen extern konsult anlätades. Arbetet för att sprida ut massorna kostade 67 375 kr inkl. moms. Se bild 1 och 2 för före-efterbilder.

Schablonsberäkning (VISS) kvävereduktion: $320 \text{ kg N/år} \times 3,43 \text{ ha} = 878 \text{ kg N per år}$ (våtmark).

Schablonsberäkning (VISS) fosforreduktion: $38 \text{ kg P/år} \times 3,43 \text{ ha} = 73,3 \text{ kg P per år}$ (våtmark).

Schablonsberäkning (VISS) kvävereduktion: $320 \text{ kg N/år} \times 0,27 \text{ ha} = 69,12 \text{ kg N per år}$ (viken vid stora Åmossen).

Schablonsberäkning (VISS) fosforreduktion: $38 \text{ kg P/år} \times 0,27 \text{ ha} = 5,8 \text{ kg P per år}$ (viken vid stora Åmossen).

Bild 1: Innan rensningen.

Bild 2: Efter genomförd rensning.

[Kartor, vägbeskrivningar, flygfoton, sjökort & mycket mer på eniro.se](http://eniro.se)

Haglösa 18:26 Översvämningszon, Åmossarna

Under 2022 genomfördes även grävandet av en översvämningszon, även detta inom våtmarksområdet Åmossarna. Området har antagligen tidigare varit en öppen våtmark men har under åren växt igen till stora delar. Man grävde bort all växtlighet och dess rotsystem samtidigt som man såg till att inte våtmarken blev allt för djup och fick flacka kanter. De positiva effekterna för denna åtgärd är samma som rensningen. Massorna som grävdes fram här lades dock ut på åkern direkt genom att först gräva bort matjorden och sedan lägga ut massorna. Projekteringen av åtgärden genomfördes av föreningen själva och ingen extern konsult anlätades. Se bild 3 och 4 för före-efterbilder.

Schablonsberäkning (Jordbruksverket) kvävereduktion: $500 \text{ kg N/år} \times 0,5 \text{ ha} = 250 \text{ kg N}$ per år.

Schablonsberäkning (Jordbruksverket) fosforreduktion: $50 \text{ kg P/år} \times 0,5 \text{ ha} = 25 \text{ kg P}$ per år.

Bild 3: Översvämningszon innan åtgärd.

Bild 4: Översvämningszon efter åtgärd.

[*Kartor, vägbeskrivningar, flygfoton, sjökort & mycket mer på eniro.se*](#)

Tvåstegsdike, Åmossarna

Strax uppströms våtmarksområdet Åmossarna har en sträcka på cirka 345 meter av bäcken fått tvåstegsdiken. Även denna åtgärd utfördes 2022. Syftet med åtgärden är att minska mängderna kväve och fosfor i Ståstorpsån men även att minska översvämningsrisken på lantbrukarens intilliggande marker. Massor som grävdes upp lades i svackor i åkermarken. Tvåstegsdikets yta blev cirka 0,6 ha och har en tillkommande vattenspegel på 0,16 ha. En dålig trumma som var vandringshinder vid vissa flöden byttes också ut under entreprenaden och ersattes med en trumma som hade bra fiskpassagemöjligheter. Projekteringen utfördes av Sportfiskarna själva. Se bilder 5 och 6 för när arbetet utfördes.

Schablonsberäkning (VISS) kvävereduktion: $0,17 \text{ kg N/år} \times 345 \text{ m} = 58,65 \text{ kg N per år}$

Schablonsberäkning (VISS) fosforreduktion: $0,012 \text{ kg P/år} \times 345 \text{ m} = 4,14 \text{ kg P per år}$

Bild 5: Tvåstegsdike på gång.

Bild 6: Tvåstegsdike på gång, vy från drönare.

[Kartor, vägbeskrivningar, flygfoton, sjökort & mycket mer på eniro.se](https://www.eniro.se)

Tågarp 6:1 (Lysedammen)

Under hösten 2023 startade arbetet med att gräva Ståstorpsåns hitintills största anlagda våtmark, Tågarp 6:1. Åtgärden innebar även att bäcken fick en ny sträckning då den

Ståstorpsån Ekonomisk Förening
Vannhögsgatan 9
231 66 Trelleborg

rinner genom våtmarken. Tanken är sedan att vid lågflöden så kommer vattnet sjunka undan och det blir endast en åfåra kvar. Syftet med våtmarken är flera, minska mängden näring i Ståstorpsån, öka den biologiska mångfalden, minska risken för översvämning och torka nedströms med mera. Det är Trelleborgs kommun som äger marken och de ser även en ytterligare nytta med Tågarp 6:1. Våtmarken är konstruerad så att den vid extrema flöden kan fördröja upp till 70 000 kubikmeter vatten från att transporteras nedströms in i Trelleborg. Detta är en del av kommunens arbete att säkra upp staden på havnivåhöjningen och extremväder som kommer med den globala uppvärmningen. Massorna som grävdes upp lades dels i ett fyll söder om våtmarken och gick dels till att skapa den vall som ingick i ritningen.

Det tog två säsonger att färdigställa våtmarken då man i november 2023 tvingades pausa arbetet på grund av mycket nederbörd. Grävandet startade igen den 1 juli 2024 och färdigställdes runt den 15 juli 2024.

Under arbetet insåg man även att det skulle fattas massor för att färdigställa våtmarken. De vallar som byggdes var viktigt att de hamnade på rätt höjd, dels för kommunens planer att fördröja vatten, dels så lantbrukaren intill kunde bruka sin mark. Detta innebar att vi förstörde våtmarksytan i den västliga delen av våtmarken, se bild 10. Det innebar även en ökad kostnad.

Vattenspegeln (lågflöde) för Tågarp 6:1 blev cirka 2,4 ha och våtmarksområdet blev cirka 4,5 ha och är så stor vid högflöden.

Se bilder 7 till 10 för före-efterbilder över området.

Schablonsberäkning (VISS) kvävereduktion: $500 \text{ kg N/år} \times 4,5 \text{ ha} = 2\,250 \text{ kg N per år}$.

Schablonsberäkning (VISS) fosforreduktion: $50 \text{ kg P/år} \times 4,5 \text{ ha} = 225 \text{ kg P per år}$.

Bild 7: Lyshedammen innan åtgärd, vy västerut.

Bild 8: Lyshedammen efter åtgärd, vy västerut.

Bild 9: Lysedammen innan åtgärd, vy österut.

Bild 10: Drönarvy över våtmarken. De röda markeringarna visar var våtmarken utökades. Vy österut.

[Kartor, vägbeskrivningar, flygfoton, sjökort & mycket mer på eniro.se](http://eniro.se)

Tvåstegdike, STÅSTORP 7:13/ STÅSTORP 3:1

I olika omgångar har tvåstegsdiken grävts på fastigheterna STÅSTORP 7:13 och STÅSTORP 3:1. En sträcka mellan dessa fastigheter blev dock dessvärre ej åtgärdad vilket skapade en "bula" eller kulle längs med bäcken, se bild 11. Kullen orsakade erosion både på tvåstegsdikena ovan och den norra sidan av bäcken. Detta område har åtgärdats så det numera är tvåstegsdike hela vägen. Det kostade 105 000 kr inkl. moms att åtgärda sträckan. Detta är den enda åtgärden som utfördes på kommunens visningsträcka som projektet fick godkänt att arbeta med.

*Bild 11: Den röda markeringen visar var kullen eller "bula" ligger.
[Kartor, vägbeskrivningar, flygfoton, sjökort & mycket mer på eniro.se](#)*

Bild 12: Erosion orsakad av området som ej blev åtgärdat.

Projektets resultat och måluppfyllelse

Totalt har en vattenspegel på 5,05 ha (vid lågflöde) tillkommit samt en våtmarksyta (vid högflöde) på 10,50 ha. Vi har använt oss av olika schabloner för näringsretentionen för våtmarker. För Tågarp 6:1 (Lysedammen) och Haglösa 18:26 har Jordbruksverkets schablon använts på 500 kg N år/ha samt 50 kg P år/ha. Detta för att de är nyanlagda våtmarker i projektet i ett avrinningsområde med hög näringsbelastning. För övriga våtmarker som restaurerats i projektet har schablonen i VISS på 320 kg N år/ha och 38 kg P år/ha använts då de är redan befintliga våtmarker men som genomgått en restaurering.

- Två nyanlagda våtmarker (Tågarp 6:1 och Haglösa 18:26) motsvarande cirka 5 ha.
- Två restaurerade våtmarker vid Åmossarna med ett våtmarksområde på cirka 3,7 ha.
- Cirka 345 meter tvåstegsdike samt cirka 100 meter kantavplaning med en areal på cirka 0,6 ha våtmarksyta.

Tågarp 6:1 (Lysedammen) och Haglösa 18:26 → 500 kg N per år x 5 ha = 2 500 kg N per år; samt 50 kg P per år x 5 ha = 250 kg P per år. Schablonsberäkning Jordbruksverket.

Resterande våtmarker → 320 kg N per år x 3,7 ha = 1 184 kg N per år; samt 38 kg P per år x 3,7 ha = 140,6 kg P per år. Schablonsberäkning VISS.

Tvåstegsdiket → 0,17 kg N per år x 345 m = 58,65 kg N per år; samt 0,012 kg P per år x 345 m = 4,14 kg P per år (för tvåstegsdike). Schablonsberäkning VISS.

Total kväveretention = 3 742,65 kg N per år.

Total fosforretention = 394,74 kg P per år.

Målet i projektet var att anlägga 7,2 ha våtmarksområden (varav 3,65 ha vattenyta) samt 450 meter tvåstegsdike/kantavplaning (enligt det nya beslutet, det tidigare beslutet gällde 930 meter tvåstegsdike/kantavplaning men denna åtgärd visade sig alldeles för dyr). Målen för våtmarksområden och tvåstegsdike/kantavplaning har uppnåtts. Målet med näringsretentionen var, enligt beslutet, 2 799 kg N per år och 310 kg P per år. Detta har också uppnåtts. Ängsfröer har såtts in vid två åtgärdsområden för att gynna pollinerande insekter i ett landskap med brist på ängsblommor (vid Tågarp och Haglösa).

Det långsiktiga målet med Ståstorpsåprojektet är att minska övergödningen i havet, minska översvämningens risk, minska behovet att kontinuerligt rensa Ståstorpsån, förbättra dagvattenhanteringen i tätorten, öka den biologiska mångfalden längs med vattendraget och landskapet kring ån.

- Totalt skall 120 hektar våtmarksyta ska skapas inom projektet.
- Målet är att transporten av kväve och fosfor till Östersjön skall minska med 34 respektive 50 % vilket motsvarar 30 ton kväve per år och 750 kg fosfor per år. Ståstorpsån är inte registrerad som en vattenförekomst (VISS) därför görs inte någon officiell bedömning av åns ekologiska status. Dålig status är angiven i Sydvästra Skånes vattenråds årsrapport ”Sydvästra Skånes vattendrag 2017”
- Projektmålet i en liknande bedömning framöver skall vara ”God ekologisk status”.

Fas 3 projektet har gjort så att samtliga ovanstående målpunkter är närmare att uppfyllas nu än tidigare då flera stora och viktiga våtmarksåtgärder har genomförts i projektet.

Övrigt

Information och kommunikation

Föreningen driver dels en hemsida, [Ståstorpsån | Ståstorpsån \(stastorpsan.se\)](http://stastorpsan.se) och en Facebook-sida där föreningen regelbundet berättar vad man genomför inom projektet. Projektledaren har även genomfört diverse andra kommunikationsinsatser, exempelvis berättar om projektet för lokala föreningar eller samarbete med Trelleborgs kommun. Man har även deltagit på en konferens anordnad av HaV, Sportfiskarna och Länsstyrelsen Skåne med fokus på just Ståstorpsån.

Parallellt med Ståstorpsåprojektet drivs även ett LEADER-projekt med fokus på tillgänglighets- och kommunikationsåtgärder i och kring Ståstorpsån. Projektet har kunnat samverka en del med LEADER-projektet när det kommer till exempelvis aktivitetsdagar när vi planterar träd eller rensar fram lekbottnar för havsöringen.